

İSTANBUL
GELİŞİM
ÜNİVERSİTESİ

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

7. HAFTA

Dr. Öğr. Üyesi Pınar Karababa Kayalığıl

İKTİDAR

- İktidar nedir?
- İnsanları itaat etmeye ve arzu etmedikleri şeyleri yapmaya zorlayabilme demektir. (Weber)
- Bir kişi ya da bir grubun, diğerlerinin davranışlarını kontrol etmesi şeklinde oluşan toplamsal bir ilişkidir.
- İktidar sadece büyük örgütler için değil küçük gruplar ve aile üyeleri arasındaki ilişkiler için de söz konusudur.

MEŞRUIYET

- **MEŞRUIYET** : İktidar sahibi kişinin veya grubun, yönetmeye hakkı olduğuna ilişkin yönetilenlerin inançlarıdır. (Yönetimin benimsenmesi)
- Meşruiyet iktidarın sürdürülmesini sağlar.
- Hükümetlerle sınırlı değildir.
- Meşruiyet sorunu :
 - Hukuki meşruiyet – Toplumsal meşruiyet

MEŞRUIYET

- Kurumsallaşmış ve yönetilenler tarafından benimsenen meşru iktidara **OTORİTE** denir.
- Otorite bir ihtiyaçtır
- Otoriteden korku duyulur
- Meşru iktidar / otorite için neler gerekli:
 - Otoriteyi elinde bulunduran kişi ya da kişiler
 - Otorite altında bulunanlar
 - Bir irade ya da emir
 - Emirlere büyük ölçüde uyulması (objektif ölçü)
 - Norma uyma isteği ya da endişesi ile davranılması (subjektif ölçü)

OTORİTE

- Otorite tipleri (Max Weber)
- GELENEKSEL OTORİTE
- RASYONEL-HUKUKİ OTORİTE
- KARİZMATİK OTORİTE

GELENEKSEL OTORİTE

- Meşruiyet, geleneklere uygunluk ...
- Liderin yönetimi kişisel ve keyfi
- Miras yolu ile geçer
- Otoriteyi elinde bulunduran kutsal
- Kanunlara değil efendilere itaat

RASYONEL-HUKUKİ OTORİTE

- **Meşruiyet, rasyonel kurallara / kanunlara uygunluk.**
- **Otorite, kanunla düzenlenen usullere göre atanır**
- **Liderlerin / bürokratların gücü kanunların sınırları içinde**
- **Örgüt biçimi bürokrasi**
- **Liderlere değil, kanunlara itaat**
- **Kanunun / hukukun üstünlüğü**

KARİZMATİK OTORİTE

- **Meşruiyet, liderin kutsallığı, kahramanlık gücü, örnek alınacak niteliklerine dayanır**
- **Lidere tam teslimiyet**
- **Memurlar uzmanlık bilgisi, sosyal statülerine göre değil, lidere bağlılıklarına göre seçilir**
- **Toplumsal krizler, umutsuzluk ortamında insanlar kurtarıcı bekler ve yaratır**

SİYASAL DÜZENİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

- **Fonksiyonalist / işlevselci teori:**
- *Devlet, toplumsal ihtiyaçların sonucu olarak ortaya çıkmıştır.*
- *Düzeni sağlamak*
- *Diğer devletlerle ilişki*
- *Sistemi yönlendirmek*
- **Fonksiyonalistlerin çoğulculuk görüşü**
- *Çoğulculuk (pluralism), “kuvvetler ayrılığı” , yani gücün farklı gruplar arasında dağıtılması demektir.*
- *Modern devletlerin çoğunda yasama, yürütme ve yargı birbirinden ayrılmıştır.*

SİYASAL DÜZENİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Çatışma Kuramı:

- İktidarı elinde bulunduran egemen sınıf üretim araçlarının mülkiyetine sahip olan sınıftır.
- Ekonomik gücü, siyasal egemenliği eline geçirmesini sağlar
- Bu da askeri güç ve fikir üretimi üzerindeki etkisini pekiştirir
- Alt yapı ve üst yapı arasında alt yapının belirleyici olduğu bir ilişki vardır.
- Alt yapı, üretim ilişkileridir.
- Üst yapıyı ise devlet, aile, din kurumları oluşturur.
- Her toplum, egemen sınıf ve bağımlı sınıf (işçi sınıfı) şeklinde ikiye ayrılır.
- Üretim araçlarına sahip egemen sınıf siyasal iktidarı, askeri güç ve fikir üretimini denetler.
- Egemen sınıfla bağımlı sınıf arasında sürekli bir çatışma vardır.
- Bu çatışmanın mahiyetini üretici güçlerin gelişmesi, yani teknolojik değişme etkiler.

DEVLET

- *Modern toplumların egemen kurumudur.*
- *Modern dünyada yegane meşru fiziki güç kullanma tekelidir. (Max Weber)*
- *Siyasi literatüre yerleşmesi ve halka yayılması Machiavelli ile olmuştur.*
- **DEVLET KAVRAMI**
- **Devlet;**
- **belli bir toprak parçası üzerinde egemen,**
- **yasal düzeni ve politikaları uygulamak için askeri güç kullanma kapasitesi olan**
- **bir kurumdur.**

MODERN DEVLETİN ÖZELLİKLERİ

- **EGEMENLİK**

- *Bir devletin tanımlanmış sınırları içindeki otoritesi*

- **YURTTAŞLIK**

- Kendilerini bir ulusun parçası hisseden, ortak hakları ve görevleri olan insanlar

- **ULUSÇULUK**

- Tek bir siyasal topluluğun parçası olma duygusunu ifade eden semboller ve inançlar bütünü

YURTTAŞLIK HAKLARI

- **Sivil haklar**
- *Yasaların bireylere sağladığı mülkiyet, kanunlar önünde eşit olmak, ifade ve din özgürlüğü vb.*
- **Siyasi haklar**
- *Seçme ve seçilme hakkı vb.*
- **Sosyal haklar**
- *İşsizlik durumunda sosyal sigortaya sahip olma, hastalık ödeneklerinden yararlanma vb.*
- **Refah hakkı**
- *İşsizlik, hastalık, sakatlık ve yaşlılık ödeneği*
- *Yönetim şekillerine göre Devlet*

DEVLET TÜRLERİ

- **OTORİTERYEN DEVLET**
- **TOTALİTERYAN DEVLET**
- **DEMOKRATİK DEVLET**

OTORİTERYEN DEVLET

- **Güçlü bir kişinin ya da küçük bir grubun (keyfi) yönetimi**
- **Meşruiyetten uzak diktatörlükler**
- **Aristokratik, bürokratik ve askeri elitler oligarşisi**
- **Çoğunlukla baskı ile yönetilir**
- **Genellikle kısa ömürlüdür**
- **Günümüzde kısmi bir azalma**

TOTALİTERYEN DEVLET

- **Totaliteryen Devlet**
- **Tek partinin yönetimi**
- **Ekonominin kontrolü**
- **Medyanın kontrolü**
- **İdeoloji**
- **Korku ve baskı**
- **Homojen bir toplum yaratmaya çalışmak**

DEMOKRASİ

- Kelime anlamı, halkın (demos) yönetimi (kratos) demek.
- *Demokrasi çeşitleri:*
 - Doğrudan demokrasi
 - Temsili demokrasi
 - Katılımcı demokrasi
- Geniş bir kişisel özgürlük sağlar.
- Temel kişisel çıkarların korunmasına yardımcı olur.
- İnsanlar tercih yapma ve kanunlar çerçevesinde ilkeli davranma imkanına sahiptirler.
- Dürüstlük, adalet, cesaret ve sevgi gibi özellikleri geliştirebilme becerisine sahiptirler. (insan gelişimi)
- Göreceli olarak daha çok politik eşitlik sağlar. Etkin katılım, bilgi edinebilme, gündem üzerine söz söyleme hakkı, oy kullanma eşitliği sağlar.

KÜLTÜR

- **Kültür:** düşünce biçimleri, davranış biçimi ve maddi nesnelere birlikte insanların yaşam biçimleridir. (Macdonis, 469).
- Geçmişle bağ kurmamızı ve gelecek için içinde bulunduğumuz toplumla birlikte hareket etmemizi sağlar.
- **Maddi olmayan kültür:** bir toplumun üyeleri tarafından geliştirilen fikirlerdir. Sanattan felsefeye kadar geniş bir yelpaze içinde yer alırlar.
- **Maddi kültür:** bir toplumun üyeleri tarafından fiziksel olarak üretilen şeylerdir: ev eşyalarının o toplumdaki biçiminden ev ve yerleşim tiplerine kadar uzanır.
- **Kültür şoku:** farklı bir yaşam biçimi ile karşılaşıldığında ne yapacağını bilememektir.

MEDENİYETİN DOĞUŞU VE ÇEŞİTLİLİK

- Yaklaşık 12000 yıl önce yerleşik hayata geçilmesi ve uzmanlaşmış mesleklerin ortaya çıkması ile doğa üzerinde önceki dönemlerden daha büyük bir kontrol kuruldu.
- İlerleme üzerinden bugünkü kültürel çeşitliliğe uzanan sayısız kültürel değişim yaşandı.
- Alt kültürler, Yüksek Kültür ve Popüler Kültür Ayrımları giderek belirginleşti.

KÜLTÜR VE TOPLUM

- Kültür paylaşılan bir yaşam biçimidir.
- Kültürün göstergeleri arasında:
- Dil,
- Semboller,
- Değerler ve İnançlar,
- Normlar

bulunmaktadır.

Kültürel görelilik: bir kültürü kültürün kendi standartlarına göre yargılamak.

KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK

- **ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK:** Kültürel çeşitliliği onaylayan ve tüm kültürel gelenekleri eşit tutan bakış açısıdır.
- Zaman içerisinde gelişmiştir,
- Ülkenin toplumsal çeşitliliğinin kabulü arttıkça ilerler,
- Gerilimin arttığı noktalarda eleştirilere hedef olur,
- Barış ve hoşgörü vurgusu vardır,
- Farklılıkların kabulü kültürlerarası paylaşımı ve kültürel değişimi artırır.

KÜLTÜREL DEĞİŞİM

- Kültürün bir kısmındaki değişme genelde başka değişimler de sebep olur.
- Kültür ve toplum ilişkisi sürdükçe değişimin esas olduğu düşünülebilir.
- **İcatlar** (yeni ulaşım ve iletişim sistemlerinin bulunması)
- **Keşifler** (coğrafi gibi henüz bilinmeyen veya kadınların çalışabildiğinin fark edilmesi gibi görmezden gelinmiş olgu ve gerçeklerin keşfi)
- **Yayıma** (buluş, fikir ve icatların başka kültürlere geçmesi)

KÜLTÜREL DEĞİŞİM

- **Küresel ekonomi:** malların serbest dolaşımı
- **Küresel iletişim:** Bilginin dolaşımı
- **Küresel göç:** İnsanların Dolaşımı

KÜLTÜREL GECİKME

- Kültürün bazı öğeleri diğerlerinden fazla gelişir.
- Maddi kültürel öğeler maddi olmayan kültürel öğelere göre daha hızlı gelişir.
- Bazı kültürel öğelerin gecikmeli değişimi ile çok hızlı değişen kültürel öğeler arasındaki tezattan ortaya çıkar.